

ОСОБИНЕ КОНСОНАНТСКОГ СИСТЕМА СРПСКИХ ГОВОРА У РУМУНИЈИ (ПОЉАДИЈА)

У раду су представљене основне консонантске особине српских говора у Румунији – област Пољадија: приказани су инвентар и дистрибуција консонаната и консонантских група, а указано је и на одређене консонантске алтернације које се јављају у испитиваном ареалу. На основу теренских истраживања која су обављена у јуну 2019. године, у местима Ланговет, Златица и Соколовац, у оквиру пројекта *Истраживање културе и историје Срба у Румунији*, представљене су најважније консонантске црте овог говора и упоређене су са суседним говорима који су раније описани. У истраживању су регистроване одређене консонантске појаве, као и бројна подударана забележена у описима суседних говора.

Кључне речи: консонантски систем, српски језик, Пољадија, Румунија.

1. Увод

Пољадијска област³ (јавља се термин и Белоцркванска котлина) налази се између Банатских планина (област данашње Румуније) и Вршачког брега (област данашње Србије), а лежи на реци Нери, близу њеног ушћа у Дунав. Ова област смештена је на неких 200 метара надморске висине, а од главних места Банатске Клисуре удаљена је тридесетак километара. Највећи центар регије је град Бела Црква, који се налази на територији Србије, а наспрам ње смештена су пољадијска села на румунском тлу. Након Првог светског рата, политичким и друштвеним приликама, ови простори били су подељени на српски и румунски део, а и данас је тако с тиме што на овим просторима

¹ nina.sudimac@filfak.ni.ac.rs

² Рад је настао у оквиру пројекта *Истраживање културе и историје Срба у Румунији*, који се одвија под окриљем Центра за научна истраживања и културу Срба у Румунији при Савезу Срба у Румунији, као и у оквиру пројекта *Српски језик некад и сад: лингвистичка истраживања* (бр. 360/1-16-10-01) који се одвија под окриљем Филозофског факултета Универзитета у Нишу.

³ „Србе у насељима *Базјаиш* (уко 1200), *Златица* (1367), *Ланговет* (1723), *Лесковица* (1371) и *Соколовац* (1472) остали Клисурци називају *пољади(ј)цима* ... а њихов говор *пољади(ј)ским*” (Томић 1987: 311).

живе и чешки, мађарски и немачки народи. Највећи центар ове области на румунском тлу је општина Соколовац, која припада округу Караш-Северин у Румунији и која је одувек била вишенародна, али су релативну већину чинили Срби⁴. Село се први пут спомиње у XVIII веку (1723. године), након одласка Турака из Баната. Овом округу припадају и места Ланговет, Соколовац, Златица, Љупкова, Базјаш, Шушка, Лесковица.

Српске говоре на овим просторима Ивић сврстава у говоре „смедервско-вршачког дијалекта, који се простиру до румунске границе, па и преко ње у Банатској Клисурси, која у целини спада овамо.” (Ивић 2009: 102). Са друге стране, Томић све *клисурске говоре или српске*, осим говора Свиничана, подводи под косовско-ресавски дијалекат. О клисурским говорима Томић каже да нису истоветни ни потпуно исти, али да су разлике које се јављају споредног карактера, те да се на основу њих сви клисурски говори могу поделити на *пољади(ј)ске* и *праве клисурске говоре* (Томић 1987: 311). Окука пољадијске говоре убраја у браничевско-великоморавски поддијалекат косовско-ресавског дијалекта, за који каже: „Branicevsko-velikomoravski poddijalekt se naslanja na smederevsko-vršački i zahvata centralni i istočni dio Srbije obuhvatajući Negotinsku Krajinu, oblast sliva Timoka i Crne Reke, Đerdapski kraj, Gornju Mlavu, Poreč, Krajinu i Ključ, zatim Resavu, južnu dolinu Velike Morave, Levač i Trstenik. Tu su dakle i mjesta sa srpskim govorima s lijeve strane Dunava u županiji Karaš-Severin u Rumuniji (Bazjaš, Belobreška, Divić, Langovet, Leskovica, Ljupkovo, Mačević, Požežena, Radimna, Sokolovac, Stara Moldova, Šuška i Zlatica).” (Okuka 2008: 213).

Овај рад, који се бави консонантским одликама говора Срба у Пољадији, настао је као резултат теренских истраживања обављених у периоду од 25. до 28. јуна 2019. године, спроведених у три пункта: Ланговету, Златици и Соколовцу, а у оквиру пројекта *Истраживање културе и историје Срба у Румунији* под руководством проф. др Михаја Радана. Циљ рада јесте да се описом једног сегмента пољадисјких говора дâ прилог проучавању консонантског система српских говора у Румунији, те да се одреди место истраженог ареала у светлу осталих српских дијалеката као и суседних описаних исељеничких говора. Грађу за рад ексцерпирани смо из аудио-материјала који чини 260 минута (или 4 сата и 20 минута) снимљеног спонтаног говора на терену; овоме треба придодати и материјал из транскрибованих лексичких упитника о коларској, ратарској и ковачкој лексици. Овом приликом захваљујемо информаторима на љубазности и времену које су нам посветили и захваљујући којима је и настао овај рад: Цвети Јовановић (р. 1948) из Ланговета; Стеви Јанковићу (р. 1948), Животи Белодедићу (р. 1945) и Ђурици Теодоровићу (р. 1954) из Соколовца; Нади Крпењи – српско Владић (р. 1938) и Богдану Жигуму (р. 1958) из

⁴ Описи се занисвају на подацима датим у литератури (Бугарски–Степанов 2008, Степанов 2006, Степанов 2014) као и на сајту: <https://sr.wikipedia.org/sr-ec>.

Златице. Све примере класификовали смо у другом поглављу рада према особинама које демонстрирају, те су на основу тога схематски приказани инвентар и дистрибуција консонантских јединица и консонантских група у пољадисјким говорима:

- а) описани су инвентар и дистрибуција консонаната;
- б) описани су инвентар и дистрибуција (као и судбина) сонаната и африката;
- в) посвећена је пажња опису консонантских група и њиховом статусу;
- в) извршена је дескрипција одређених консонантских алтернација.

Добијени подаци упоређени су са суседним српским говорима на територији и Румуније и Србије, који су описани у литератури и у којима су приказане одлике консонантских система испитиваних зона: ту првенствено наводимо истраживања Павла Ивића, потом Жарка Бошњаковића, Михаја Радана, Милета Томића, затим Софије Милорадовић и Гордане Драгин.

2. Консонантизам

2.1. Консонантски систем српских говора у Пољадји не разликује се битно од система суседних штокавских говора, а инвентар⁵ консонантских фонема представимо на следећи начин:

Сонанти:	в ј м н њ л љ р
Праскави (оклузивни):	к п т г б д
Фрикативни (струјни):	ф с ш (х) з ж
Африкате (сливени):	џ ч њ (s) џ њ

Судбина консонанта у различитим позицијима, лексици, као и судбина консонантских група, другачија је у односу на стандардни српски језик, те ће се највећи део овога рада темељити на њиховој дескрипцији и експланацији.

2.1.1. Сугласник х. Као и у великој већини штокавских говора сугласник *х* елиминисан је у иницијалној позицији: *армонѝка, с армонѝком, ладна, аљѝна, ектар, десет ектара, ајде, дђу, дђеду, колико дђете, артѝју, од артѝје, ладна, ладовѝна, лад.*

⁵ Карашевски говори броје двадесет и шест сугласника јер је саставни део фонетског система ових простора и сугласник *s* (Радан 2015: 156), док у говору Радимаца постоји „25 сугласника и исто толико фонема; ту се не подразумева и африкат *S*.” (Томић 1987: 349). У пољадисјким говорима африката *s* јавља се само и искључиво у речима из румунског језика.

У речима домаћег порекла сугласник *x* се губи у финалној позицији: *није мдого без њи, ддма, сирдома, кдсу на вр глѡвѣ, да и(x одвѣдем, Мика и(x) прѡтио*.

Јавља се губљење сугласника *x* у медијалној позицији: *сѡрана, сарањѡју, мѡве* (мехове), *оладоило се*, али и *ваздуха*.

Питање секундарног *x* у примерима који се наводе у дијалектолошким описима говора – (х)рђа, (х)рђав, сведочео нестабилном статусу гласа *x* и његовог губљења: *рђаво*.

Глагол *хтети*: *тѡла, хтѡла* (1х), *нисмо тѡли, (к)тѡла*.

У примеру *дркће*, који се сусреће у овим говорима, реч је о етимолошком *к* које се појавило као последица једначења сугласника по звучности (стсл. облик: *дрѡгътати*).

Радан наводи да, иако се сугласник *x* у већини говора изгубио „[...] у последње време, почиње да се стабилизује у говорима под утицајем, како румунског књижевног језика, тако и српског или хрватског књижевног језика [...] Сугласник *x* у КГ⁶ је фонски аспират, сличан оном из већине румунских говора” (Радан 2015: 174).

2.1.2. Сугласник *ф*. Статус сугласника *ф* нестабилан је у већини штокавских говора – у неким постоји, у другима не, што је условљено његовим непостојањем у прасловенској епохи и каснијим доласком у наш језик преко речи страног порекла.

Иницијално *ф* чува се у одређеном броју лексема које су страног порекла, било да се у речи налази у иницијалној, медијалној или финалној позицији: *фѡстун, фѡдбал, фудбалѡру, фѡрма, официѡр, телефѡн, клѡмфа, клѡмфе, рѡф, шѡф*.

О статусу сугласника *ф*⁷ у карашевским говорима, Радан каже: „У КГ сугласник *ф* је доста добро заступљен [...] и велика учесталост [...] узрокована снажним утицајем немачког и румунског језика, у којима је овај глас врло добро заступљен” (Радан 2015: 169).

2.1.3. Артикулација сугласника *ж* и *ш* не разликује се од стандардног: *Живѡта, Жѡка, жѡто, жѡвот, увѡже, жѡцом, нѡж, ѡши, шѡка, шѡгрт, шѡиѡ, шѡдо, прѡшак, нишѡдор, шѡб*.

2.2. Африкате. Ове консонантске јединице (настале сливањем двају гласова) имају различит статус у штокавским говорима, а у испитиваном ареалу изговарају се као у стандардном језику и то у сва три испитивана пункта:

- а) Ч = Ч: *чарѡпе, од чѡвѡка, чѡзме, чѡзмиѡе, ковѡч, четѡри, девојѡиѡа, чѡдо, косачѡиѡу, ковѡчиѡиѡа, паѡѡче, чѡђаво, челѡчно, кѡѡч;*

⁶ КГ је скраћеница = косовско-ресавских говора.

⁷ У говору Галипољских Срба консонант *ф* се изговара „на месту групе *xв* [...] у ономатопејском зафѡкнем [...] пофѡкам [...] и у позајмљеним страним речима” (Ивић 1957: 130).

- б) Ц = Ц: *цѣмпер, ђѡак, цѡмба, цѡк, цѣзва;*
 в) Ћ = Ћ: *ѡѡђе, ѡѡснође, Ђѡрђе, гвѡжђе;*
 г) Ћ = Ћ: *чѣкић, кѣћи, ѡућѡн, шећерна рѣпа, на ћѡшку;*
 д) Ц = Ц: *цѣгани, ручѣца, речѣца, ципѣле, лѣшпица, ѡцило, поткѡвица, сѣнцокрет.*

Једини забележени примери *аустромѡцарско, маѡарац*, сведоче о Ћ > Ц.

За разлику од суседних места – Дивич, Белобрешка и Стара Молдава⁸ у којима је артикулација африката различита у односу на стандардни језик, тј. јавља се њихово неразликовање и где се „пар палаталних пловива (t' и g') изговорају готово истоветно као у суседним говорима Карашева” (Драгин 2019: 102), у пољадијској области је овај консонантски слој стабилан и очуван, тј. не јавља се мешање африката.

Томић, описујући *пољадијске* говоре, каже: „Као и у говору Радимаца и Поженаца, и овде постоје сва четири африката, чији се изговор не разликује од књижевног” (Томић 1987: 311).

У карашевским говорима стање је исто као у клисурским говорима⁹, а Радан каже „што се тиче изговора (...) веома су слични можда чак и истоветни са палатализованим т и д из српских или хрватских говора са југа Мађарске и веома блиски гласовима ћ(т), ћ(д) које је забележио А. Белић у југоисточним српским дијалектима или македонским гласовима к, г” (Радан 2015: 189).

На испитиваном терену уочено је присуство африкате *s* – звучног парњака фонеме *ц*, али у речима страног, тачније румунског порекла и то једино у примеру *бѣсе* – у значењу усне. У примерима домаћег порекла фреквентнија је употреба фрикатива *з* уместо *s* у свим примерима¹⁰: *кукѣруз, зидѡр*. Милорадовић африкату *s* бележи у двама примерима – *сѣрим* и у позајмљеници *бѣсе* (2007: 575). Ивић о консонанту *s* у говору Галипољских Срба каже да није фонема и да се никада не налази у оним позицијама где наш стандардни језик има фрикатив *з* (Ивић 1957: 135). Радан за консонант

⁸ Запазили смо и на основу слушне перцепције, јер смо током теренских истраживања били смештени у Старој Молдави.

⁹ О африкатама у говору Белобрешке Милорадовић каже: „Изговор африката *ћ* и *ћ* не разликује се по акустичком утиску од књижевног. Изговор, пак, шуштавих африката *ч* и *ѡ* карактерише флукутозност. Они се, наиме, чешће изговарају са умекшавањем, које иде од слабо примерног до веома изразитог. ... У говору Белобрешке, у ређим случајевима изговор *ч* и *ѡ* не одступа од књижевног, а нису превише ретки случајеви у којима се изговор африката реда *ч* изједначава са оним реда *ћ*.” (2007: 574).

¹⁰ О африкати *s* у говору Свиничана и о њеној стабилности и очуваности, Томић каже: „У случају Свиничана, у чијем је говору африката *s* много боље сачувана него у осталим српским говорима, треба водити рачуна о свим околностима у којима се развијао њихов говор. Присуство овог африката у речима словенског порекла доказује да су га Свиничани имали у свом говору много раније и да им је контакт са румунским језиком помогао да је тај африкат сачувају до данас.” (Томић 1984: 33).

s у карашевским говорима каже: „У КГ, африката *s* постоји како у речима словенског порекла (аутохтоним), тако и у позајмљеницама. Што се тиче положаја, *s* се може наћи на почетку, у средини и, врло ретко, на крају речи.” (Радан 2015: 182). Додајемо и следеће: „Забележили смо само једну реч у којој имамо *ц* место *s* (*кукуруц*), али је у овом случају реч о обезвучавању звучних сугласника на крају речи, иначе уобичајена појава у КГ.” (Радан 2015: 185). И Бошњаковић о консонанту *s* у говору Батовца (код Пожаревца) каже: „... јавља се само у лексеми *бӯсе*. Иначе у свим осталим случајевима јавља се /з/: *звѡна, зидѡли, назидано, пѣнзију*.” (Бошњаковић 2009: 50).

2.3. Сонант *j*. Сонант *j* на пољадијским просторима углавном се чува¹¹, али постоје примери његове секундарне употребе – стварање такозваног *секундарног j*, као и примери његовог губљења.

Сонант *j* чува се у иницијалној позицији у следећим примерима: *једанѡес, јѣш, кад сам ју кѡзѡ, јака, јѣчам*.

Сонант *j* чува се у медијалној позицији: *девојѡица, девојѡка, мајѡко мѡја, не стѡје*.

На крају, сонант *j* чува се и у финалној позицији: *мѡј, овѡј, онѡј*.

Чување сонанта *j* између два вокала *и*: *старѡји*; између вокала *и* и *е*: *клијѡнту*.

Секундарни¹² сугласник *j* јавља се у финалној позицији у примеру: *рѣтко кѡј, затѡј*, као и у медијалној: *грѣдје* (сугласник *j* је део наставка -је који служи за грађење збирне именице насталу од заједничке *грѣда*) али и *грѣде*.

Забележени примери *дѡѡјес, дѡѡнѡјес* сведоче о јављању секундарног сугласника *j* које је настало у хијату, губљењем сугласника *д*.

Секундарно *j* јавља се у хијату који се отвара као последица губљења консонанта *х*: *снѡјо мѡја*.

Забележени су примери у којима се протетички сугласник *j* јавио у иницијалној позицији, учврстио своју позицију, уопштио и постао лексичка особина наведених речи: *јѣктар, јѣксер, и јѡна тѡлко ју мрѡзѡла, јѡнет*.

О сугласнику *j* забележеном у примерима *јѣктар, јѣксер*, аутори кажу да је *протетичке природе* и да се сусреће и у другим идиомима: такво *j* најпре се јавило у хијату „*на-јексер*”, а касније је добијен облик *јексер* (Реметић 1985: 149–150). За наведене примере Јовић наводи да су по свом пореклу турцизми – или су из турског језика доспели у наш, те се може претпоставити „да се мекоћа почетног *е* схватала с неким палаталним елементом” (Јовић 1968: 69). У другим двама примерима (*јѡна, јѡнет*) протетички сугласник *j* настао је у хијату.

¹¹ Као и у суседним говорима (Драгин 2019: 103).

¹² О позицијама у којима се јавља секундарно *j* у говору Галипољских Срба писао је Ивић (1957: 107–108).

Радан о консонанту *в* у карашевском говорима каже: „У највећем броју случајева, фрикативни лабио-дентални сугласник *в* изговара се и понаша као и у српском/хрватском књижевном језику, без обзира на место акцента или природу гласова из његове близине. Понекад, ипак, као што је приметио и Е. Петровић у својој монографији, *в* нема особен лабио-дентални карактер. У таквим случајевима, *в* се понаша као посредни глас између *в* и *у*, једна врста лабијалног *в* (*w*), којег смо бележили са *в(у)*” (Радан 2015: 157–158). О статусу сонанта *в* у суседним клисурским говорима, Драгин каже: „Постојаност или губљење ове фонеме факултативна је појава, тј. у неким лексема се редовно реализује [...] док је у неким именицама, придевима, придевским заменицама и у целој парадигми глагола на –авити нема” (Драгин 2019: 104).

2.4. Десоноризација финалних звучних консонаната: *шиџ* – да се зашиџи *шип*; *прет* кџу. Као у већини народних говора, и у карашевским говорима присутно је обезвучавање финалних звучних консонаната за које Радан каже да је „потпуно, ретко делимично. Изузетак чини консонант *в*, који делимично задржава своју звучност” (Радан 2015: 234).

2.5. Губљење сугласника *д* из говорног ланца у кардиналним бројевима јавља се у сва три пункта испитиване зоне: *тријес*, *двјес* и *пџт*.

О овоме налазимо податке и у банатским говорима шумадијско-војовђанског дијалекта – одлика *тамшике говорне зоне* (Ивић, Бошњаковић, Драгин 1994: 411), а аутори ову појаву везују „за познату лабавост изговора кардиналних бројева, која отвара врата редукционим променама. Можда је донекле улогу играла и даљинска дисимилација [...] али она није била неопходан чинилац.” (Ивић, Бошњаковић, Драгин 1994: 411).

Забележен је пример *џзем*, са извршеном дисимилацијом *м* у *н*.

3. Консонантске групе

У овом поглављу даћемо опис консонантских група¹⁵ у пољадијским српским говорима, имајући у виду њихову позицију у речи – иницијална, медијална и финална, као и судбину: неке су остале (а) неизмењене, док су одређене (б) измењене, а настале су (б1) заменом одређеног консонанта; (б2) упрошћавањем, тј. губљењем одређеног консонантског елемента; (б3) уметањем самогласника.

¹⁵ Уз напомену да овиме нису обухваћене све консонантске групе; експерпирани су и описани они примери који су пронађени у нашем корпусу.

(а) Неизмењене конснантске групе.

(а1) Неизмењене консонантске групе у иницијалној позицији:

ШК-: Група *шк-* у иницијалној позицији сачувана је у примеру *шкѡла*;

СТ-: Група *ст-* у примеру *стабло*;

СВ-: *свиња̂р*;

ЦВ-: *цвет̂а жѡто*;

ПП-: *шпѡрет*;

СТ-: *стабло*;

ВЛ-: *влат̂, влат̂а*;

ПЛ-: *плѡгови, плѡг*;

СЛ-: *сл̂ма*;

ЗР-: *зр̂но*;

ЖЊ-: *жњ̂ем*;

ПШ-: *пшеница* и *пш̂еница*;

СТР-: *стрѡк*;

ЖДР-: *ждр̂ебе*;

(а2) Неизмењене консонантске групе у медијалној позицији:

-ШТ-: *ѡпштина, до огњ̂ишта*;

-ВЦ-: *ѡвца*;

-ТВ-: *жѡтва*;

-ДЛ-: Група *дл-* у медијалној позицији јавља се у облицима радног глаголског придева глагола *видети* у примеру *видла сам га*¹⁶;

-МП-: чува се у примеру *л̂ампе*.

(б) Измењене консонантске групе

(б1) Измењене консонантске групе настале заменом консонанта

-СТ- > -ШТ-: у медијалној поцизији: *премешт̂ила, пропуштим, да ти намѡштим, намешт̂ио*;

-ЛН- > -ЛЊ-: *ѡбл̂ња страна* (контактна дисимилација);

-КЧ- > -КШ-: *дрѡкше*¹⁷;

-МЉ- > -МЊ-: Јављају се примери са извршеном асимилацијом: *зѡмња*, али и без ње – *зѡмља*;

-ВН- > -МН-: Асимилација *вн-* > *мн-*: *ѡд̂амно*;

-МН > -МЛ-: Дисимилација *мн-* > *мл-*: *мл̂ѡго, мл̂ѡге ств̂ари*;

ЧР- > ЦР-: Група *чр-* > *цр-*: *цр̂но, од цр̂нога матерјала, цр̂ница*;

-МТ- > -НТ-: *п̂антим*;

-ТН- > -ЊН-: *ср̂ѡтна б̂ила*;

¹⁶ Ова појава, наизглед фонетског карактера, ипак је морфолошкога типа у којој је основа за грађење речи другачија од основе коју познаје стандардни српски језик.

¹⁷ За однос група КШ и КЧ у наведеном примеру аутори кажу да је морфолошког карактера (Ивић, Бошњаковић, Драгин 1994: 369).

СТР- > ШТР-: *штрњика; од стріца.*

(62) Измењене консонантске групе настале упрошћавањем

ТК- > К-: иницијална група упрошћава се губљењем плозивног елемента *t¹⁸*: *кљј*;

ДМ- > М-: *мѓја девојка ѓма устѓла*;

ЧЛ- > Ч- (чловѣкѣ): *чѓвек* и *чѓек*;

ТН- > Т-: *мѓте*;

СТ- > С-: Финална група *ст-* обавезно се упрошћава губљењем безвучне плозивне компоненте: *петнѓес, једанѓес, шѓс, трїнѓес, прѓнас*, али и у медијалном положају; *бѓлесан*;

ДН- > Д-: *бѓде*;

ГД- > Д-: Група *гд-* упрошћена је у примерима: *ди ѓемо, ди уђем*;

ХЛ- > Л-: *лѓдна, лѓдовїна, лѓд, олѓдїло се*;

ХВ- > Ф-: *хвала > фѓла*;

ХВ- > В-: *увѓтила, увѓти*;

КѢ- група није забележена у овим пунктовима, а стање је исто као у суседним говорима где се „Иницијална група КѢ- не реализује [...] и увек је и само *девојка* у значењу „кћерка” (Драгин 2019: 106).

(63) Измењене консонантске групе настале уметањем вокала

Некада се консонантске групе разбијају уметањем сугласника.

Група БР- > БАР-: *барѓс*;

Група ШР- > ШАР-: *шѓраф*.

4. О још неким запажањима у вези са консонантским системом

Лексема *онда* има партикулу к: *ѓндак*.

Партикуле су везане и за прилоге: *-ре: одозгѓре; -ле: одоздѓле; -на: тѓнѓ; -нака: тѓнѓка, оденѓка, затѓј*.

Код предлога *с* често је извршена редупликација: *сас човѓка, сас комбѓјнем, се косїло сас кѓсу, сас волѓјским, сас кѓњским*.

Рефлекс старе групе *dj** исти је као у стандардном језику: *рђаво, млѓђи, Бура, гѓспође* – али се јавља и код *јѓдне гѓспоје*.

Некадашња група **st'* дала је *шт: ѓпштина, до огњїшита, врїштѓла*.

Алтернација *к* у *ц* у облицима акузатива множине: *опѓнце, прслѓце*.

Резултати новог јотовања у већини примера подударни су са рефлексима које познаје стандардни српски језик и то у следећим позицијама:

а) Јотовање сугласничких група *јд* и *јт* забележено је у следећим примерима: *дѓђїте, дѓђем, пѓђу, дѓђи*;

¹⁸ Више о овоме видети у: Ивић, Бошњаковић, Драгин, 1994: 359.

б) Јотовање код збирних именица: *влаће*, али се често јавља облик *вла̄сје*; *прстење*, *грбље*, *камѐње*.

Пример *гвѡжђе* забележен је у неизмењеном облику.

Јавља се метатезом формиран облик *јаволо* (јалово).

5. Закључак

У овоме раду описан је консонантски систем српских говора у Румунији у пољадијској области: у другом делу рада дат је приказ инвентара и дистрибуције консонантских фонема, док су у трећем поглављу описане консонантске групе и одређене језичке појаве везане за овај гласовни систем језика. Поређење издвојених особина консонантског система пољадијских говора са одговарајућим приликама у суседним клисурским говорима¹⁹ указује на бројна подударана као и на то да је реч о сличним говорима у чијој су основи староштокавски говори. Поређења показују да између клисурских и пољадијских говора, поред бројних подударана, постоје и разлике које се највише односе на статус африката и њихово неразликовање у клисурским говорима.

На основу приказаних и анализираних примера ексцерпираних из грађе, сакупљене теренским истраживањима која су обављена у јуну 2019. године у селима Ланговет, Златица и Соколовац, можемо закључити следће: инвентар и дистрибуција консонаната и консонантских група у описаном ареалу (Пољадија) у својим главним цртама и особинама одговарају слици и ситуацији коју имамо у већини говора косовско-ресавског дијалекта на подручју Србије и у околним српским говорима у Румунији.

Литература

- Бошњаковић, 2009: Ж. Бошњаковић, Напомена о консонантском систему говора Батовца (код Пожаревца). у: *Годишњак за српски језик и књижевност, година XXII, број 29*. Ниш: 47–53.
- Бугарски–Степанов, 2008: С. Бугарски, Љ. Степанов, *Историјски и културни споменици Срба у Румунском Банату*. Темишвар: Савез Срба у Румунији.
- Драгин, 2019: Г. Драгин. Консонантски систем Дивича, Белобрешке и Старе Молдаве у Румунији. *Исходишта 5*, Темишвар / Ниш: 101–113.
- Ивић, 1957: П. Ивић, О говору Галипољских Срба. у: *Српски дијалектолошки зборник, XII*. Српска академија наука, Институт за српски језик. Београд: 1–520.
- Ивић, 2009: П. Ивић, *Српски дијалекти и њихова класификација*. Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци – Нови Сад: 5–221.

¹⁹ Драгин; „Инвентар и дистрибуција консонаната и консонантских група у фонолошком систему говора села Банатске клисуре у Румунији Дивича, Белобрешке и Старе Молдаве одговара стању у већини говора косовско-ресавског дијалекта у Србији”. (Драгин 2019: 109).

- Ивић, Бошњаковић, Драгин, 1994: П. Ивић, Ж. Бошњаковић, Г. Драгин, Банатски говори шумадијско-војвођанског дијалекта (Прва књига: Увод и Фонетизам), *Српски дијалектолошки зборник XL*. Београд: 1–419.
- Јовић 1968: Д. Јовић. Трстенички говор. *Српски дијалектолошки зборник XVII*. Београд: 1–234.
- Милорадовић, 2007: С. Милорадовић, И ракију пијем сас медом. Дијалекатска скица Белобрешке (Румунија). у: *Проблеми словенске филологије XV*. *Timișoara*: 573–580.
- Окука, 2008: М. Окука, *Srpski dijalekti*. Zagreb: [SKD Prosvjeta].
- Павловић 1939: М. Павловић. Говор Сретечке Жупе. *Српски дијалектолошки зборник VIII*. Београд: 1–352.
- Радан, 2015: М. Н. Радан. *Фонетика и фонологија карашевских говора данас (прилог проучавању српских говора у Румунији)*. Нови Сад: Филозофски факултет, 5–431.
- Реметић, 1985: С. Реметић. Говори централне Шумадије. *Српски дијалектолошки зборник XXXI*. Београд: 1–402.
- Степанов, 2006: Љ. Степанов, *Поздрав из Дунавске клисуре*. Темишвар: Савез Срба у Румунији.
- Степанов 2014: Љ. Степанов, В. Степанов, *Статистички подаци о Србима у Румунији*. Темишвар: Савез Срба у Румунији.
- Томић, 1984: М. Томић, Говор Свиничана, у: *Српски дијалектолошки зборник XXX*. Београд: 7–265.
- Томић, 1987: М. Томић, Говор Радимаца, у: *Српски дијалектолошки зборник XXXIII*. Београд: 303–474.

Nina Lj. Sudimac

ABOUT SOME CONSONANT FEATURES OF SERBIAN SPEECH IN ROMANIA (POLJADIJA)

Summary

The paper presents the consonant features of Serbian speech in Romania, the region of Poljadija. Based on the field research conducted in June 2019, in Langovet, Zlatica and Sokolovac, the most important consonant lines of this Old-Shtocavian speech were presented, and they were compared with the neighboring speeches described. The research found almost all required consonant characteristics, as well as the numerous matches recorded in the descriptions of neighboring speeches, which these speeches completely assigns to the Old-Shtocavian type.

Keywords: consonant system, Serbian, Poljadija, Romania.